

Černobílá fotografie:

fenomén nebo přežitek?

"Přijde zebra s tučňákem k fotografovi a chtějí si nechat vyrobit společnou fotku. Fotograf se ptá: Chcete to barevně nebo černobíle?"

K čemu je nám vlastně v dnešní době černobílá fotografie? Má pro nás, jakožto představitele moderní doby, nějakou cenu? Nebo je to pouze více než sto let starý přežitek, který pouze zabírá místo v našich albech a na discích našich počítačů?

Význam černobílé fotografie se v průběhu historie měnil stejně zásadně, jako například význam disketové mechaniky. Nejprve se lidstvo snaží vytvořit nějakou věc, aby vzápětí zjistilo, že už je to naprosto zastaralá technologie, která bude brzy převálcována něčím lepším, dokonalejším. Použijeme-li přirovnání k disketové mechanice, pak dnes již stěží budete shánět počítač, do kterého by se dala vložit tři a půl palce velká disketa, o původních pětipalcových nemluvě. Je vidět podobný vývoj i ve fotografii? Zatímco celé devatenácté století se neslo v duchu odstínů šedi, dvacáté století přineslo kouzlo barev. Rázem svět fotografie vířil všemi barvami duhy, kdo nedělal barevné fotky, jako by ani nežil. Nové technologie zpřístupnily fotografování široké veřejnosti, barevný film se dal sehnat doslova za pár korun. Ještě větší rozkvět zažila fotografie s vynálezem digitálního fotoaparátu. Nebylo nic snazšího než pořídit tisíc snímků z dovolené, kterými se pak můžeme kochat ještě dvacet let. Kdo by si dnes vzpomněl na černobílou fotografii?

Na trhu najdete tisíce kompaktních, které nabízí stovky různých režimů a funkcí. Předhání se v miliónech pixelů a dokážou zachytit miliardy barev. K čemu nám ale takový přístroj bude, když pak jediným tlačítkem "Odbarvit" či "Převést do stupňů šedé" v našem editoru obrázků degradujeme na nějakých ubohých 256 odstínů jedné jediné barvy? Proč bychom to vlastně dělali? Vždyť je to hloupost. Ač se to zdá možná podivné, spousta lidí tento názor nesdílí. Rádi používáme odstínů šedé nebo okrové, popřípadě jiné barvy, abychom našim fotkám dodali jiný nádech. Můžeme se pouze dohadovat, proč to ve skutečnosti děláme.

Nemůže to snad být tím, že lidské oko je na odstíny šedi uzpůsobeno? Vždyť fyziologie lidského oka obsahuje mimo jiné světločivné tyčinky, které snímají pouze jasovou složku světla a díky své vysoké citlivosti vidíme ve tmě právě v černobílém spektru. Proto je lidský mozek zvyklý na obraz zbavený veškerých barev a pak mu tedy fotografie nepřijde nijak zvláštní. Možná v nás tedy vyvolá podivný dojem to, že se na černobílou fotografii díváme za běžného světla. Pak je mozek trochu zmatený a vrací nám vjemy a vzpomínky, které bychom ani nečekali.

V mnoha lidech kupříkladu vyvolá černobílá fotografie dojem čehosi starého, důstojného a vznešeného. Zároveň se často lze setkat s názorem, že na černobílé fotce

vypadá člověk vždy o něco lépe než na barevné. Nevím, zda je to pravda, ale patrně to bude tak, že v dnešní době je nám i obyčejný obrázek jedné barvy vzácný, protože s sebou nese ducha starých časů. Člověk se při pohledu na ně zasní, vzpomene si na své mládí, alespoň na kratičký okamžik se vrátí do svého dětství. Nejde ani tak o to, jaká fotografie je, ale jaké pocity v nás evokuje. Správná fotografie vždy schovává něco víc, než jen scénu, kterou někdo zvětčil na papír. Z černobílé fotografie máme často pocit, že nám odkrývá vždy jen zlomek vyfocené scény, a proto má černobílý obrázek stále své místo v našem albu a vždy se k němu rádi vrátíme.

Mnoho představitelů české i světové fotografie také tvoří černobíle. Není to snad proto, že by to s barvou neuměli, ale pravý umělec vdechne své fotografii život i bez ní. Do tajů světla a stínů se vejde celý svět a stejně jako kreslíř používá pouze černý uhlí a bílé plátno, my si můžeme vystačit pouze s jasným světlem, abychom vyjádřili vše, co chceme. Řekněme, že tučňákovi se zebrou z úvodu může být vcelku jedno, zda je fotografie barevná nebo černobílá, ale myslím, že v každém z nás dřímá černobílý duch, který se tu a tam probudí a řekne nám: "Sem se barva nehodí."

A jak mě napadlo téma černobílé fotografie? Úplnou náhodou. Když jsem doma na půdě nedávno něco hledal a omylem přitom objevil starý fotoaparát na svitkový film a kompletní vybavení fotokomory. V naší rodině ji nikdy nikdo nepoužil, proto se ani dlouhou dobu nevědělo, že tam něco takového vůbec je. Ovšem při pohledu na všechno to staré harampádí vás nemůže nenapadnout myšlenka, že byste si to rádi zkusili a vytvořili vlastní fotografii. A to od pořízení snímku až po vyvolání filmu. Možná jsem příliš velký romantik, ale lákavé myšlenky červeného světla v potměšilé místnosti jen těžko odolávám. Už se těším na ten okamžik, kdy poprvé cvakne spoušť fotoaparátu a rozsvítí se zastřené červené světlo v našem sklepě. Pak mi držte palce, ať z mého prvního filmu vzejde alespoň jeden povedený snímek. Černobílý snímek. Snímek, který ve mně vždy vyvolá vzpomínku na to, jak jsem kdysi dávno zkusil poprvé vyvolat film.